

ยาขับเหล็ก (Iron Chelators)

ผศ.นพ. เอกอมร เทพพรหม

ยาขับเหล็ก หมายถึง ยาที่ใช้กำจัดธาตุเหล็กให้ออกจากร่างกายในผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่มีปริมาณธาตุเหล็กสูงโดยเฉพาะโรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย โดยภาวะเหล็กที่มากเกินไปอาจเกิดจากการรับเลือด หรือมีการดูดซึมธาตุเหล็กจากระบบทางเดินอาหารมากเกินไป ธาตุเหล็กที่มากเกินไปจะไปสะสมตามอวัยวะต่างๆและเกิดภาวะแทรกซ้อนกับอวัยวะเหล่านั้น เช่น ตับแข็ง, กล้ามเนื้อหัวใจอักเสบจนทำให้หัวใจวาย, ไตวาย, สีของผิวหนังคล้ำมากขึ้น มีการทำงานของต่อมไร้ท่อทำงานผิดปกติ เช่น เบาหวาน ต่อมธัยรอยด์ทำงานน้อยลง ตัวเล็กกว่าปกติ และอาจทำให้ผู้ป่วยเสียชีวิตได้

ยาขับเหล็กที่ใช้ในปัจจุบันที่ใช้กันในประเทศไทย มีอยู่ 3 ชนิด ได้แก่

1. ดีเฟอรัอกซามีน (Deferoxamine) เป็นยาตัวเลือกแรกที่ใช้รักษาภาวะเหล็กเกินทั้งเฉียบพลันและเรื้อรัง เนื่องจากใช้มานาน ประสิทธิภาพดีและค่อนข้างปลอดภัย มีวิธีใช้โดยการฉีดเข้าเส้นเลือดดำอย่างช้าๆ หรือหยดเข้าได้ผิวหนังช้าๆ นาน 8-12 ชั่วโมง 5-7 วัน/สัปดาห์ แต่ยังมีข้อเสีย คือ ราคาแพง มีวิธีการใช้ที่ค่อนข้างยุ่งยาก ไม่สะดวก เจ็บขณะให้ยา ผู้ป่วยจึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการใช้ยา จึงส่งผลให้ผลการรักษาไม่ดีมากนัก

อาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา ได้แก่ ทำให้เกิดอาการ ปวด บวม แดง ผื่นขึ้น หรือคัน บริเวณที่ฉีด ปวดกล้ามเนื้อ ปวดข้อ บริเวณแขนหรือขา ปวดศีรษะ มีไข้ ทำให้เด็กมีการเจริญเติบโตช้า รบกวนการมองเห็นและการได้ยิน

ภาพเครื่องควบคุมปริมาณการให้ยาขับเหล็กดีเฟอรัอกซามีน

ภาพตำแหน่งในการฉีดยาได้ผิวหนังของยาขับเหล็กดีเฟอรัอกซามีน

2. **ดีเฟอริโพรน (Deferiprone)** ใช้รักษาภาวะธาตุเหล็กเกินเรื้อรังเนื่องจากการรับเลือดในผู้ป่วยที่มีอายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป มีข้อมูลว่ายานี้สามารถป้องกันการเกิดโรคหัวใจจากภาวะเหล็กเกิน และลดอัตราการตายจากการเกิดภาวะหัวใจล้มเหลวได้ เป็นยาชนิดรับประทานที่มีราคาถูก ใช้ได้อย่างสะดวก ผู้ป่วยให้ความร่วมมือมากกว่ายาฉีด แบ่งให้ 3 ครั้ง/วัน

อาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา ได้แก่ ทำให้มีปัสสาวะมีสีน้ำตาลแดง คลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง ปวดข้อ ระดับเอนไซม์การทำงานของตับในเลือดเพิ่มขึ้น ภาวะเม็ดเลือดขาวชนิดนิวโทรฟิล ต่ำ (Neutropenia)

อาการไม่พึงประสงค์ที่รุนแรง ได้แก่ ภาวะเม็ดเลือดขาวชนิดแกรนูโลไซต์น้อย (Agranulocytosis) เป็นภาวะที่ร่างกายมีระดับเม็ดเลือดขาวต่ำมาก อาจทำให้เกิดการติดเชื้อแทรกซ้อน และเป็นสาเหตุให้ผู้ป่วยเสียชีวิต

ภาพถ่ายยาขับเหล็กดีเฟอริโพรน

3. **ดีเฟอราซิร็อก (Deferasirox)** ใช้รักษาภาวะธาตุเหล็กเกินเรื้อรังเนื่องจากการรับเลือด ในผู้ป่วยที่มีอายุตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป เป็นยาขับเหล็กตัวใหม่ ที่อยู่ในรูปแบบยาเม็ดที่ต้องละลายในน้ำเปล่า น้ำส้ม หรือน้ำแอปเปิ้ล แล้วคนให้เข้ากันก่อนรับประทาน รับประทานง่ายเพียงวันละ 1 ครั้ง เป็นยาที่มีวิธีการใช้สะดวก แต่มีราคาแพง

อาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา ได้แก่ ท้องเสีย คลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง ผื่นบริเวณผิวหนัง ระดับเอนไซม์การทำงานของตับในเลือดเพิ่มขึ้น อาการอื่นๆ ได้แก่ แผลในทางเดินอาหาร ผื่นผิวหนัง รบกวนการมองเห็นและการได้ยิน

อาการไม่พึงประสงค์ที่รุนแรงซึ่งพบได้น้อยมาก ได้แก่ เลือดออกในทางเดินอาหาร ตับ และ/หรือไต ทำงานผิดปกติ ตับวาย ไตวาย ผื่นแพ้ยาชนิดรุนแรง ซึ่งอาการรุนแรงเหล่านี้ เป็นสาเหตุที่ทำให้เสียชีวิตได้

ภายาขับเหล็กดีเฟอราซีร็อก

สรุป ยาขับเหล็กเป็นยาที่มีประโยชน์ในการรักษาผู้ป่วยที่มีภาวะเหล็กเกิน ทำให้ผู้ป่วยมีชีวิตที่ยืนยาวและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่เนื่องจากยาแต่ละชนิดมีอาการไม่พึงประสงค์ที่แตกต่างกันและบางอาการหากเกิดขึ้นแล้วอาจเป็นอันตรายแก่ชีวิตได้ ดังนั้นเมื่อใช้ยาขับเหล็กดังกล่าวควรต้องปฏิบัติตามคำแนะนำและติดตามการรักษากับแพทย์ผู้รักษาอย่างใกล้ชิด